

УДК 619:614:341

Богачик О. Г.¹, м. вет. н., **Козенко О. В.**², д. с.-г. н., професор,
Двилюк І. В.², к. вет. н., доцент, **Магрело Н. В.**², к. вет. н., ст. викладач,
Сус Г. В.², к. вет. н., асистент, **Вороняк В. В.**², к. вет. н., доцент

¹*Compassion in World Farming в Україні*

*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького, Львів, Україна*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ДОБРОБУТУ ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН

Законодавство ЄС вміщує ряд корисних положень, прийнятих, щоб захистити продуктивних тварин на фермах, транспорті та під час забою. В Угоді про діяльність Європейського Союзу тварини визначаються як «чутливі істоти» і вимоги до ЄС та його членів такі, щоб при створенні і виконанні їх законодавчих актів у відповідних частинах приділяти «увагу вимогам добробуту тварин».

Законодавство ЄС щодо захисту тварин підкріплюється Угодою про функціонування Європейського Союзу. Стаття 13 Угоди передбачає, що у розробці і здійсненні політики Союзу по сільському господарству та транспорту, Союз та держави-члени повинні «...так як тварини визнані чутливими істотами, повною мірою врахувати вимоги добробуту тварин».

З метою удосконалення, розробки та імплементації законодавства про добробут продуктивних тварин в контексті угоди про асоціацію між Україною та ЄС в даній статті наведено та проаналізовано законодавчі аспекти ЄС, щодо захисту продуктивних тварин при утриманні на фермах, транспортуванні та під час забою.

Ключові слова: свині, велика рогата худоба, кури, законодавство, вимоги, утримання, транспортування, забій.

УДК 619:614:341

Богачик О. Г.¹, **Козенко О. В.**², **Двилюк І. В.**², **Магрело Н. В.**²,
Сус Г. В.², **Вороняк В. В.**²

¹*Compassion in World Farming в Україні*

²*Львівський національний університет ветеринарної медицини
і біотехнологій імені С. З. Гжицького*

ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА ПО БЛАГОПОЛУЧИЮ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫХ ЖИВОТНЫХ

Законодательство ЕС содержит ряд полезных положений, принятых для защиты продуктивных животных на фермах, транспорте и во время забоя. В Соглашении о деятельности Европейского Союза животные определяются как «чувствительные существа» и требования к ЕС и его членам такие, чтобы при создании и исполнении их законодательных актов в соответствующих частях уделять «внимание требованиям благосостояния животных».

Законодательство ЕС по защите животных подкрепляется Соглашением о функционировании Европейского Союза. Статья 13 Соглашения предусматривает, что в разработке и осуществлении политики Союза по сельскому хозяйству и транспорта, Союз и государства-члены должны «... так как животные признаны чувствительными существами, в полной мере учесть требования благосостояния животных».

С целью усовершенствования, разработки и имплементации законодательства о благосостоянии продуктивных животных в контексте соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС в данной статье приведены и проанализированы законодательные аспекты ЕС, по защите продуктивных животных при содержании на фермах, транспортировке и во время забоя.

Ключевые слова: свиньи, крупный рогатый скот, куры, законодательство, требования, содержание, транспортировка, убой.

UDC 619:614:341

Bohachyk A¹, Kozenko O², Dvylyuk I², Magrelo N², Sus H², Voronyak V².

¹Compassion in World Farming in Ukraine

²Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology
named after S. Z. Gzhytsky

KEY ASPECTS OF EU LEGISLATION ON WELFARE OF FARM ANIMALS

EU legislation contains a number of useful provisions adopted to protect farm animals on farms, during transport and slaughter. The Agreement on EU activities animals defined as «sensitive beings» and the requirements of the EU and its members are to the creation and performance of their legislation in the relevant parts of pay «attention to the requirements of animal welfare».

EU legislation on animal protection is reinforced by the Agreement on the Functioning of the European Union. Article 13 of the Agreement provides that in the development and implementation of Union policies on agriculture, transport, the Union and the Member States should «... animals are recognized as sensitive beings, fully take into account the requirements of animal welfare».

In order to improve, develop and implement legislation on the welfare of farm animals in the context of the Association Agreement between Ukraine and the EU in this article are analyzed and legal aspects of the EU on the protection of farm animals in the hold on farms, during transport and slaughter.

Key words: pigs, cattle, chickens, legislation requirements, maintenance, transport, slaughter.

У грудні 2014 року в Міністерстві аграрної політики та продовольства України відбувся круглий стіл «Добробут продуктивних тварин в контексті угоди про асоціацію між Україною та ЄС та поза нею». В засіданні взяли участь як спеціалісти міністерства, так і виробничники та науковці з НУБІПу, Білоцерківського НАУ, Львівського НУВМ та БТ імені С. З. Гжицького. Консультативно-дорадчу допомогу надав Пітер Стівенсон, англійський юрист, який працює в організації Compassion in World Farming (Співчуття у світовому фермерстві). Це міжнародна благодійна організація зареєстрована у Великобританії, яка проводить кампанії та лобювання питань пов'язаних з добробутом продуктивних тварин.

Починаючи з 2002 року Compassion in World Farming співпрацювала із українськими аграрними вузами по впровадженню в програму навчання студентів дисциплін «Добробут тварин» та «Етологія тварин», що було прийнято в першу чергу, у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Пітер Стівенсон представив присутнім основні положення Законодавства Європейського Союзу.

Законодавство ЄС вміщує ряд корисних положень, прийнятих, щоб захистити продуктивних тварин на фермах, транспорті та під час забою. В Угоді про діяльність Європейського Союзу тварини визначаються як «чутливі істоти» і вимоги до ЄС та його членів такі, щоб при створенні і виконанні їх законодавчих актів у відповідних частинах приділяти «увагу вимогам добробуту тварин».

Законодавство ЄС щодо захисту тварин підкріплюється Угодою про функціонування Європейського Союзу. Стаття 13 Угоди передбачає, що у розробці і здійсненні політики Союзу по сільському господарству та транспорту, Союз та держави-члени повинні «...так як тварини визнані чутливими істотами, повною мірою врахувати вимоги добробуту тварин».

Директива щодо мінімальних стандартів захисту свиней. ЄС має докладне законодавство щодо добробуту свиней. Це законодавство міститься в Директиві Ради 2008/120/ЄС, що встановлює мінімальні стандарти для захисту свиней (Директива щодо свиней) [1].

На фермах свині поділяються по напрямках продуктивності:

- Племінні свиноматки для народження поросят;
- Свині на відгодівлі для продукції м'яса;

Заборона утримання свиноматок у станках та на прив'язі. Станки для свиноматок являють собою металічні конструкції які є настільки вузькими що, свиноматка не може повернутися, вона є обмеженою в такому станку 16 з половиною тижнів поросності і до цього, і після цього, майже більшу частину свого дорослого життя. В альтернативі задня частина станка є відкрита але щоби свиноматки не могли втекти їх утримують на прив'язі.

Директива забороняє утримання свиноматок на прив'язі. Також є заборонені станки крім перших чотирьох тижнів поросності.

Голодування свиноматок. Вагітні свиноматки утримуються на голодному раціоні, маючи вибір вони би їли звичайно набагато більше, тому більшість свого життя свиноматки залишаються голодними.

Свиноматки у промисловому свинарстві зазвичай знаходяться на обмеженому концентрованими кормами раціоні який забезпечує потреби живлення але цього не достатньо щоб вгамувати голод по об'єму, та наявності грубого корму. В Директиві щодо цієї проблеми відзначається: «...поросним свиноматкам для тамування голоду та задоволення потреби жування, поряд із енергетичними кормами, потрібно надавати відповідної якості об'ємний та з високим вмістом клітковини, корм».

Мінімальні норми площі. Директива встановлює мінімальні вимоги до площі для свиноматок та свиней на відгодівлі.

Надання збагачувального матеріалу. Наукові дослідження вказують на те що свині у природі ведуть активний спосіб життя витрачаючи 75% денного часу на риття, фуражування та дослідження місцевості. Така активність неможлива у промислових системах свинарства. Отже Директива встановлює для свиноматок та свиней на відгодівлі наступні вимоги:

«свині повинні мати постійний доступ до матеріалу для дослідження і маніпуляцій, таких як солома, сіно, дерево, тирса, грибний компост, торф або їх суміш в достатній кількості...».

Інші матеріали, крім тих, які вказані в Директиві, можуть використовуватися, але термін «такі, як» означає, що матеріал повинен бути настільки ж ефективним, як ті, які перераховані у законодавстві, тому що свині повинні мати можливість проявляти «діяльність з дослідження і маніпулювання».

Заборона повністю щілинної підлоги. Багато свиней утримуються на повністю щілинній підлозі, що ускладнює надання соломи та іншого підстилкового та збагачувального матеріалу, є небезпека падіння тварин та проблеми із дренажною системою. Шкідливість повністю щілинної підлоги згадується у Директиві стосовно утримання свиней у якій зазначено що у випадку поросних свиноматок, принаймні 1,3 м² підлоги на свиноматку має бути «монолітна тверда підлога», тобто повністю щілинна підлога є забороненою.

Заборона загальноприйнятої практики обрізання хвостів. Як було зазначено раніше, наукові дослідження показують що у природних умовах свині ведуть дуже активний спосіб життя. Така активність є неможливою у промисловому свинарстві. Перебуваючи у стані нудьги та фрустрації вони звертають увагу тільки на одну річ у їх пустих загонах - хвости інших свиней. Щоб запобігти кусанню хвостів фермери обрізають частину хвостів поросят.

Наукові дослідження проведені протягом багатьох років показали, що правильний спосіб запобігти укусам, не обрізання хвостів, а утримання свиней в хороших умовах, перш за все, надання їм соломи або інших подібних матеріалів для можливості риття та дослідження. Визнаючи це, у Директиві заборонене загальноприйняте обрізання хвостів.

Директива передбачає, що обрізання хвоста не повинне проводитися постійно. Закон передбачає, що до проведення обрізання хвостів «повинні бути вжиті інші заходи для запобігання укусів...та враховані інші чинники такі, як збагачення середовища і зменшення щільності посадки. З цієї причини потрібно змінити неадекватні умови утримання або управління системи».

Заборона обламування та сточування зубів. Директива передбачає, що обламування та спилування зубів не повинні проводитися регулярно, але тільки там, де є дані про травми сосків свиноматок. Як і з обрізанням хвостів, Директива передбачає, що до проведення цих процедур повинні спочатку бути прийняті «інші заходи» для запобігання поранення поросятами сосків свиноматки.

Кастрація свиней. Директива забороняє кастрацію свиней методом відриву. Однак більшість свиней в ЄС каструють хірургічним способом без анестетика, і це неминуче тягне за собою розрив тканин. Для того щоб покращити дотримання цієї Директиви Європейська комісія збрала основні зацікавлені сторони, які склали у 2011 році «Європейську декларацію альтернативних методів хірургічної кастрації свиней» в ній вказується, що:

1. З 1 січня 2012 року, хірургічна кастрація свиней здійснюється після пролонгованої аналгезії або анестезії;

2. Відмова від хірургічної кастрації планується з 1 січня 2018 року.

Раннє відлучення. Директива забороняє відлучення поросят від свиноматки до 28-денного віку якщо це не буде несприятливо впливати на добробутний, стан здоров'я чи імунітет поросят. Тим не менш, поросят можуть відлучити на сім днів раніше, якщо вони переміщуються у спеціалізовані корпуси, які є порожніми і ретельно очищеними та продезинфікованими до введення нової групи і які відокремлені від корпусу, де утримують інших свиней, для того, щоб звести до мінімуму передачу захворювань поросятам.

Директива що встановлює мінімальні стандарти для захисту телят. Законодавство ЄС стосовно телят міститься в Директиві Ради 2008/119/ЄС, яка встановлює мінімальні стандарти для захисту телят (Директива щодо утримання телят)[2].

Заборона утримання телят у боксах. Директива забороняє утримання телят у боксах(боксы настільки вузькі що теля не може там повернутися) та на прив'язі. Директива встановлює що телята повинні утримуватися в групах віком від восьми тижнів, якщо ветеринар не засвідчує, що здоров'я чи поведінка тварини вимагає, щоб вона була ізольована для лікування чи обстеження.

Хоча навіть там де теля обмежується в індивідуальному боксі (тобто віком до восьми тижнів, або відповідно до призначення ветлікаря, про що було сказано вище), телята не можуть утримуватися в боксах, так як у Директиві передбачається, що у ньому повинно бути достатньо простору для того, щоб теля могло повернутися.

Вимога про годівлю твердою їжею та включення у раціон заліза. Рідкий корм, залізодефіцитний раціон є нормою в системі боксового вирощування телят, ця система заборонена Директивою ЄС, яка встановлює що:

- кожне теля старше 2-ох тижнів повинне отримувати мінімальну денну норму грубого корму його кількість підвищується від 50 грам до 250 грам на день на теля 8-20 тижневого віку.
- корм телят повинен містити достатню кількість заліза для утворення рівня гемоглобіну у крові принаймні 4,5 ммоля/л.

Директива що встановлює мінімальні стандарти захисту курей-несучок.

Законодавство стосовно курей-несучок міститься у Директиві Ради 1999/74/ЄС що встановлює мінімальні стандарти захисту курей-несучок [3].

Заборона кліткових батарей. Директива забороняє використання кліткових батарей. Однак, Директива дозволяє використовувати «збагачені» клітки.

Відповідно до Директиви, «збагачені» клітки повинні, з 1 січня 2012 року, надати кожній курці, принаймні 600 см² використовуваної площі підлоги у клітці, вона повинна бути не менше 45 см в висоту. Директива передбачає, що повинно бути надане гніздо. Крім того, збагачені клітки повинні бути забезпечені підстилкою, так щоб дряпання і клювання були можливі, дозволяють обладнати сідало, принаймні 15 см на курку та відповідне пристосування для сточування кігтів.

Вільно-вигульне та обмежено-вигульне утримання. На практиці, кури на вільному вигулі повинні не тільки мати доступ назовні, але також повинні мати крите приміщення для нічного часу. Директива передбачає, що приміщення (де кури утримуються в приміщенні але не у клітках) при вільно-вигульному утриманні повинно забезпечувати:

- 250 см площі із підстилкою на курку, підстилка повинна займати принаймні третину площі підлоги усього приміщення.
- максимальна щільність посадки повинна становити 9 курей на квадратний метр використовуваної площі. Додаткові положення для вільно-вигульного утримання вступають в силу в законодавстві ЄС стосовно маркування яєць.

Обов'язкове маркування яєць і лотків. Яйця і яєчні лотки обов'язково маркуються відносно системи виробництва. Яйця мають бути забезпечені маркуванням, що дозволяє ідентифікувати метод виробництва. Крім того, лотки також повинні мати код «на зовнішній поверхні на видному місці і легкий для читання». Законодавство вимагає використання одного з наступних термінів, на лотку: «яйця вільно-вигульної системи», «яйця утримання в приміщенні» або «яйця від курей-несучок в клітці». Термін «Органічні яйця» також може бути використаний.

Директива стосовно курчат-бройлерів. Кури що вирощуються на м'ясо, зазвичай називають бройлерами. Директива стосовно бройлерів встановлює максимальну щільність посадки 33 кг/м², але у відступі до статті, дозволяє державам-членам збільшувати до 39кг/м² за умови, що ряд умов добробуту будуть забезпечені [4]. До них відносяться вимоги щодо неперевищення встановлених максимальних рівнів температури, вологості, аміаку та вуглекислого газу. В якості додаткового відступу, держави-члени можуть дозволити максимум - 42кг/м² якщо

деякі додаткові критерії є виконані. До них відноситься досягнення послідовно низького коефіцієнту смертності.

Директива містить ряд положень, які покликані запобігти деяким найгіршим проблемам добробуту, пов'язаних з промисловим виробництвом бройлерів. Наприклад, воно вимагає навчання осіб, відповідальних за відлов курей; всі кури повинні мати постійний доступ до сухої і рихлої підстилки; і всіх курей мають оглядати два рази на день.

Загальна директива щодо продуктивних тварин. Ця Директива містить положення що стосуються усіх видів тварин [5]. Розділ 3 є одним із фундаментальних положень в Директиві 1998 року яка вимагає від країн-членів: «Забезпечити щоб власники чи утримувачі, робили відповідні дії щодо контролю за дотриманням добробуту тварин, і що тварини не зазнають не потрібного болю, страждань чи ушкоджень».

В Директиві також містяться вимоги щодо: свободи руху, інспектування тварин, догляд за пораненими і хворими тваринами, освітлення, повітря, температури, вимоги до утримання тварин у приміщенні, автоматичного та механічного обладнання, кормів та води, розведення та пов'язаних із цим процедур та компетентності обслуговуючого персоналу.

Інструкція ЄС стосовно транспортування продуктивних тварин. ЄС прийняв детальне законодавство стосовно транспортування продуктивних тварин [6]. Відповідно до Інструкції три основних пункти повинні бути затверджені та сертифіковані:

- Транспортна компанія має бути затверджена.
- Водії і супроводжуючі особи при транспортуванні на відстань більше 65 кілометрів повинні пройти тренінг, здати екзамен та отримати сертифікат який затверджує їх компетенцію.
- Скотовоз для довготривалих перевезень (більше 8 годин) має бути перевіреном та отримати сертифікат відповідності.

Час транспортування, відпочинок, їжа та вода. Положення передбачає, що тривалість перевезення не повинна перевищувати вісім годин, після чого тварини повинні бути розвантажені, їм дають корм, воду і щонайменше 24-годинний відпочинок. Але Інструкція встановлює що якщо будуть дотримані певні вимоги (наприклад, водопостачання та вентиляція) тварини можуть транспортуватися набагато довший період часу.

- ВРХ та вівці можна транспортувати протягом 28 годин (із відпочинком протягом 1 години після 14-годинного транспортування), після чого вони повинні бути вивантажені, надані корм і вода та принаймні 24-охгодинний відпочинок.

- Свиней і коней можна транспортувати протягом 24 годин, після чого вони повинні бути вивантажені, надані корм і вода та принаймні 24-ох годинний відпочинок.

- Відлучених тварин можуть транспортувати протягом 18 годин, після чого вони повинні бути вивантажені, надані корм і вода та принаймні 24-ох годинний відпочинок.

Транспортування непридатних для цього тварин. Транспортування непридатних для цього тварин є забороненим. Інструкція встановлює що тварини які є травмовані не повинні бути допущені до транспортування коли:

- вони не можуть пересуватися самостійно без болю або сторонньої допомоги;

- якщо у них є важкі відкриті рани чи випадіння.

Законодавство по забою. Положення містить застереження, що тварини не повинні відчувати не потрібну біль, страждання під час забою і пов'язаних з цим операцій.⁷ Вони визначають «відповідні операції», такі як, переміщення тварин, утримання на скотобазі, фіксація, оглушення і знекровлення.

Воно також передбачає, що забій та пов'язані з ним операції повинні виконуватися особами тільки з відповідним рівнем компетентності, щоб робити це, не спричиняючи тваринам будь-якого непотрібного болю, стресу або страждання. Від операторів бійні вимагається, щоб забій проводився тільки особами, які мають свідоцтво про відповідність. Держави-члени несуть відповідальність за забезпечення доступності навчальних курсів для персоналу який бере участь у забої і пов'язаних з ним операцій, а також за видачу кваліфікаційних свідоцтв, підтвердженими незалежною підсумковою атестацією.

Положення вимагає від операторів бійні:

- дотримуватися стандарту операційних процедур;
- здійснювати процедуру контролю на місці;
- призначити службовця по добробуту тварин для допомоги у забезпеченні дотримання правил добробуту;

Оглушення. Законодавство ЄС вимагає що всі тварини, в тому числі птиця, мають бути оглушені (втрата свідомості) перед забоєм хоча там є і виняток дозволяється релігійний забій що здійснюється без оглушення тварин.

Знекровлення. Після оглушення, тварин знекровлюють, тобто перерізують найбільші кровоносні судини шиї (це, також відомо як «розтин»), це призводить до втрати крові, шоку і миттєвої смерті. Навіть ефективне оглушення не може продовжуватися довгий час, по закінченні певного часу до тварини почне повертатися свідомість. Відповідно, важливо, щоб тварини були знекровлені якнайшвидше після оглушення. В світлі цього Інструкція вимагає щоб якомога швидше після оглушення потрібно перерізати судини.

Отже, Україні необхідно провести підготовку відповідних законодавчих ініціатив по добробуту різних видів продуктивних тварин, для подальшої їх адаптації до Законодавства ЄС.

У підсумку роботи круглого столу у березні 2015 р. була створена робоча група, керівником якої призначено Квашу Миколу Михайловича, директора Департаменту тваринництва Мінагрополітики України та заступником – Богачика Олександра Григоровича, консультанта CIWF.

Література

1. Council Directive 2008/120/EC of 18 December 2008 laying down minimum standards for the protection of pigs. – Official Journal L 47, 18.02.2009. – P. 5–13.
2. Council Directive 2008/120/EC of 18 December 2008 laying down minimum standards for the protection of calves. – Official Journal L 10, 11.01.2009. – P. 07–0013.
3. Council Directive 1999/74/EC of 19 July 1999 laying down minimum standards for the protection of laying hens. – Official Journal L 203, 03.08.1999. – P. 0053–0057.
4. Council Directive 2007/43/EC of 28 June 2007 laying down minimum rules for the protection of chickens kept for meat production, art 3. – Official Journal L 47, 18.02.2009. – P. 5–13.
5. Council Directive 98/58/EC of 20 July 1998 concerning the protection of animals kept for farming purposes. – Official Journal L 221, 08.08.1998. – p. 0023–0027.
6. Council Regulation (EC) No 1/2005 of 22 December 2004 on the protection of animals during transport and related operations and amending Directives 64/432/EEC and 93/119/EC and Regulation (EC) No 1255/97. –L 3, 05.01.91. – P. 0001–0042.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2015